

УДК 658.56:657.37

Теоретичні та методичні засади формування інтегрованої звітності в Україні

Кравченко О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій
«Українська академія банківської справи»
Сумського державного університету

Овчарова Н.В.

кандидат економічних наук, старший викладач
Навчально-наукового інституту бізнес-технологій
«Українська академія банківської справи»
Сумського державного університету

Стаття присвячена дослідженню особливостей складання інтегрованої звітності суб'єктами господарювання в Україні відповідно до міжнародних стандартів. Визначено основні етапи та запропоновано методику складання. Проаналізовано основні підходи до складання інтегрованої звітності та її структурні елементи. Це дало можливість виокремити основні та додаткові принципи, сформувавши перелік показників, які підлягають розкриттю у розрізі виділених видів капіталів, що впливають на процес створення вартості суб'єкта.

Ключові слова: інтегрована звітність, етапи, елементи, принципи, якість, аудит, аналіз, показники, стандарти інтегрованої звітності.

Кравченко О.В., Овчарова Н.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕГРИРОВАННОЙ ОТЧЕТНОСТИ В УКРАИНЕ

Статья посвящена исследованию особенностей составления интегрированной отчетности субъектами хозяйствования в Украине в соответствии с международными стандартами. Определены основные этапы и предложена методика составления. Проанализированы основные подходы к составлению интегрированной отчетности и ее структурные элементы. Это дало возможность выделить основные и дополнительные принципы, сформировать перечень показателей, подлежащих раскрытию в разрезе выделенных видов капиталов, влияющие на процесс создания стоимости субъекта.

Ключевые слова: интегрированная отчетность, этапы, элементы, принципы, качество, аудит, анализ, показатели, стандарты интегрированной отчетности.

Kravchenko O.V., Ovcharova N.V. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF FORMATION INTEGRATED REPORTING IN UKRAINE

The paper investigates the features of integrated reporting of Ukrainian enterprises according to the international standards. The basic stages are determined and the methodic of its` forming is offered. The general and additional principles of integrated reporting forming are analyzed, its` structural elements are underlined and the fundamental indicators are described.

Keywords: integrated reporting, stages, elements, principles, quality, audit, analysis, indicators, standards of the integrated reporting.

Постановка проблеми. Процеси євро-інтеграції в Україні вимагають відповідного пошуку нових інструментів корпоративного управління, які базуються на використанні інформації стосовно стратегічної, виробничої, соціальної, управлінської діяльності суб'єкта господарювання. Формування якої можливе через складання інтегрованої звітності, дозволяє також провести оцінку ризиків і можливостей суб'єктів з урахуванням фінансових та нефінансових складових. Так у світі за період 1991–2014 рр. згідно з даними

Реєстру нефінансових звітів, який веде Corporateregister.com, 11122 компаніями підготовлено 55747 звітів, що можна віднести до категорії інтегрованих [11]. Стосовно України за даними, наведеними в Індексі прозорості сайтів компаній, у 2012 році лише 4 компанії (СКМ, ДТЕК, Метінвест і ПрАТ «Оболонь») готували звіти за комплексною системою стандарту GRI 3.0, інші (Бритіш Американ Тобакко Україна, ВОЛЯ, Ernst&Young, Астелит, Intel) – складали звіти за формами стандартів AA1000 і Глобального Договору. У 2015 році

частину таких звітів вже було підготовлено за новим стандартом GRI 4.0 (Кернел, Метінвест, ПрАТ «Оболонь») або з використанням окремих його елементів (Концерн «Галнафтогаз»), також з'явився перший звіт, розміщений на окремому сайті ПрАТ «Оболонь». В цілому за період 2012-2015 рр. відбулось зростання кількості компаній з 9 до 17 [5].

При цьому переважна більшість підготовлених нефінансових звітів сформовані, виходячи з бачення власників, топ-менеджменту та співробітників, мають різне наповнення, формат і структуру презентації результатів. Це пов'язано з відсутністю єдиної концепції інтегрованої звітності, повільністю усвідомленого впровадження, ризикованістю розкриття важливої інформації; нерегламентованістю даного процесу; складністю отримання та систематизації даних різних форматів, різних підрозділів. Таким чином, дослідження перспектив розвитку інтегрованої звітності в Україні, доцільності можливої імплементації міжнародних стандартів інтегрованої звітності є актуальною проблемою, що потребує поглибленого вивчення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Використання різноманітних стандартів складання інтегрованої звітності в міжнародній практиці є одним із найбільш актуальних та обговорюваних питань. Для координації дій фінансових аналітиків Міжнародною радою по інтегрованій звітності (IRC) у 2013 р. було розроблено Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності [12], в якому викладено концептуальні засади її формування. В Україні з метою підвищення рівня розвитку цієї звітності ЦРКСВ проводить щорічні дослідження щодо виявлення якості та прозорості звітності вітчизняних компаній. В рамках даних досліджень здійснюють комплексний аналіз звітності підприємств для створення необхідних умов по вдосконаленню корпоративної звітності. Більш детально вивчається якість і дотримання правил складання звітності. Ці питання також перебувають у колі наукових інтересів вітчизняних фахівців, серед них: Атамас П.Й. [1], Безврухий К.В. [2], Костирко Р.О. [7], Лоханова Н.О. [8] та ін. Аналіз їх праць вказує на необхідність врегулювання питань щодо формування інтегрованої звітності на законодавчому рівні, розробки теоретико-методичних засад відповідно до концепції сталого розвитку суспільства.

Метою статті є дослідження стану та розробка теоретико-методичних підходів формування інтегрованої звітності суб'єктами гос-

подарювання, визначення в Україні згідно з міжнародними стандартами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зацікавленість у зростанні вартості компанії, зниженні ризиків при інвестуванні, підвищенні суспільної довіри до діяльності обумовлює необхідність складання інтегрованої звітності та вимагає розробки належного методичного підґрунтя. Враховуючи міжнародний досвід, а також дослідження вітчизняних науковців, визначимо основні етапи формування інтегрованої звітності, які дозволять скоординувати та оптимізувати процес її складання (рис. 1).

Одним з ключових факторів при підготовці інтегрованої звітності є побудова відносин зі стейкхолдерами з урахуванням: інтересів окремих груп, визначення найвпливовіших та найважливіших серед них, встановлення пріоритетів щодо різних груп стейкхолдерів, можливості впливу на суб'єкт та його ресурси. Проведення подальшого детального аналізу інформаційного очікування основних стейкхолдерів дозволить сформулювати ефективний план стратегічного управління підприємством, встановити бажаний напрямок розвитку суб'єкта господарювання з максимальним задоволенням їх інтересів. Основними стейкхолдерами є: інвестори, кредитори, менеджери, працівники, суспільні і державні організації та ін.

Технологія фактичного наповнення та подання інтегрованого звіту повинна враховувати специфіку кожного суб'єкта господарювання. Слід звернути увагу на взаємозв'язок з іншими формами звітності, в яких розкривається додаткова інформація в розрізі ключових показників. Кожен з видів інформації має свою технологію обробки, змістовне навантаження, цінність, форми подання і відображення, вимоги до точності, достовірності, оперативності. Вважаємо, що при цьому необхідно акцентувати увагу на використанні релевантної інформації із застосуванням сучасних технічних і програмних засобів.

У світовій практиці сформувалося два підходи до побудови моделі інтегрованої звітності: довільний та стандартизований, які базуються на відповідних стандартах міжнародної звітності. Перший (звіт вільного формату) – складається за власною структурою, вихідною формою є: буклети (перелік екологічних, соціальних та інших проектів) та ґрунтовні звіти, які складено на власно розробленій системі та показниках. Другий є більш ефективним, дає змогу систематизувати

окремі фінансові та нефінансові показники, забезпечує їх співставність, підвищує ефективність їх використання користувачами при прийнятті управлінських рішень [3].

Враховуючи необов'язковість інтегрованої звітності для вітчизняних господарюю-

чих суб'єктів, правила її складання і подання не регламентовано на законодавчому рівні. В світовій практиці це питання перебуває під дією низки різноманітних законодавчих актів, основними з яких є: GRI, директива ЄС, міжнародний стандарт з інтегрованої звітності,

Рис. 1. Основні етапи формування інтегрованої звітності

Джерело: авторська розробка

AA1000, SA8000, ISO 14000, ISO-26000 та інші. На їх підставі вітчизняні суб'єкти господарювання можуть визначитися з внутрішнім регламентом через формування положення про складання інтегрованої звітності.

Безпосередньо сама структура стандартизованої звітності суб'єкта залежить від обраної системи її складання. Відповідно до щорічних досліджень ЦРКСВ найбільш розповсюдженими формами складання інтегрованої звітності серед вітчизняних підприємств є: інтегрований звіт (за методологією Інтегрованого звіту); Звіт рівня GRI 4.0 (українською, російською або англійською мовами); Звіт з елементами GRI 4.0; Звіт рівня GRI 3.0; Звіт за стандартами Глобального договору; Неструктурований звіт з КСВ; Загальний звіт компанії з висвітленням деяких аспектів КСВ [5].

У разі, якщо підприємство має намір застосувати довільний підхід, воно самостійно формує систему оціночних показників у розрізі обраних структурних елементів. Застосування цієї системи, зважаючи на її легкість та нерегламентованість, є доцільним на початкових стадіях переходу до складання інтегрованої звітності. При цьому звіт не потребує зовнішнього аудиту, що значно знижує його інформаційну цінність. Саме тому перевага повинна надаватися стандартизованим формам формування звітності з чітко визначеним переліком основних структурних елементів.

В міжнародній практиці найбільш поширені наступні три підходи до формування стандартизованих звітів. Перший, заснований на Глобальному договорі [4], є досить розповсюдженим, зважаючи на простоту формування. Він передбачає складання Звіту про прогрес реалізації принципів Глобального договору. Другий підхід базується на системі Глобальної ініціативи зі звітності (GRI), передбачає формування Звіту зі сталого розвитку, який розкриває інформацію про діяльність компанії не тільки в економічній області, але ще й в екологічній, соціальній сферах управління. Враховуючи вимоги четвертого покоління Керівництва GRI 4.0 [10], інтегрована звітність повинна розкривати суттєві аспекти в розрізі складових:

- економічної – охоплює аспекти економічної результативності, присутності на ринках, непрямого і економічного впливу, практики закупівель;
- екологічної – розкриває інформацію щодо використання матеріалів, енергії, води, здійснення викидів, скидів та відходів, відповідність екологічним вимогам продукції,

послуг, транспорту, екологічну оцінку постачальників, механізми подання скарг на екологічні проблеми тощо;

- соціальної – враховує систему показників щодо практики трудових відносин і забезпечення безпеки праці, дотримання права людини, взаємовідносин з суспільством та відповідальності за продукцію.

Третій підхід передбачає використання системи IR [9], яка базується на Міжнародному стандарті з інтегрованої звітності та будується на принципах стратегічної спрямованості, орієнтації на майбутнє, структурованості та чіткості інформації, врахуванні очікувань зацікавлених осіб, надійності та суттєвості, а також, на відміну від попереднього підходу, стислістю викладання. За цим підходом розширено перелік капіталів (виробничий, людський, фінансовий, соціальний, природний, інтелектуальний) та виділено такі складові: огляд організації та її зовнішнього середовища; управління підприємством; стратегія та розподіл ресурсів; бізнес-модель підприємства; поточна діяльність; перспективи розвитку. Виділення означених компонентів обумовлено їх першочерговим значенням в процесі створенні вартості капіталу суб'єкта.

Суб'єкти господарювання з урахуванням означених рекомендацій при формуванні інтегрованого звіту повинні розкривати фінансову та нефінансову інформацію так, щоб користувачі мали змогу комплексно оцінити їхню діяльність в розрізі наступних аспектів:

- стратегічне бачення розвитку (основні аналітичні показники діяльності з урахуванням дії впливу системи правових, комерційних, соціальних, екологічних, політичних та економічних факторів на здатність суб'єкта реалізовувати встановлені стратегічні цілі);
- структура управління (методи та процеси управління, корпоративна культура, відповідальність управлінського персоналу тощо);
- основні ризики, які впливають на здатність підприємства генерувати грошові потоки від використання різних видів капіталу та механізми їх мінімізації;
- коротко-, середньо- та довгострокові цілі, плани та заходи, які направлені на досягнення загальної стратегічної місії, враховуючи дію впливу низки факторів зовнішнього середовища, можливостей та ризиків, соціальних та екологічних складових розвитку тощо;
- бізнес-моделі суб'єкта господарювання (загальна інформація про активи і пасиви, види діяльності, продукцію, послуги, результати діяльності);

- цільові показники у розрізі основних видів капіталу;

- перспективи розвитку та наявні загрози.

Кожен суб'єкт господарювання має обрати власну систему структурних елементів та показників залежно від особливостей діяльності, стадії розвитку, очікувань ключових стейкхолдерів тощо.

Подана в інтегрованому звіті фінансова та нефінансова інформація повинна відповідати певним критеріям щодо кількості, якості, цінності та корисності. Відповідно до Міжнародного стандарту з інтегрованої звітності підготовка інтегрованого звіту та формування інформаційного забезпечення враховує наступні принципи: стратегічної спрямованості та орієнтації на майбутнє; ув'язності інформації; суттєвості та стислості; повноти та надійності; постійності та співставності; реагування та залучення зацікавлених осіб [9].

Досить цікавим є перелік принципів, наведений в вимогах GRI 4.0: принципи змісту (взаємодія з зацікавленими особами, контекст стратегічного розвитку, суттєвість та повнота) та забезпечення якості звіту (збалансованість, співставність, точність, своєчасність, якість, надійність) [10].

На нашу думку, окремі з цих принципів більш доречно відносити до складу якісних характеристик інформації (суттєвість та стислість, повнота та надійність, постійність та співставність). Разом з цим, дотримання лише

цих принципів та вимог не дозволить в повній мірі забезпечити формування якісної інформаційної бази. Тому, вважаємо за доцільне, застосовувати систему додаткових (посилючих) якостей (критеріїв) інформації.

Зважаючи на те, що формування повноцінної інтегрованої звітності є неможливим без включення до її складу якісно сформованої бухгалтерської звітності, слід врахувати, перш за все, наведені у Концептуальних основах фінансової звітності фундаментальні та посилюючі якісні характеристики фінансової інформації: зрозумілість, доречність, достовірність, зіставність, своєчасність, можливість перевірки. Виділяючи окремі додаткові критерії якості інформації, наведеної у інтегрованій звітності, необхідно виходити з того, що вони можуть стосуватися змісту та якості звіту, формувати економічні та юридичні аспекти, а також забезпечувати її кількісну, якісну та ціннісну спрямованість (рис. 2).

При цьому слід враховувати, що йдеться не лише про набір розрізнених елементів, але й про цілісне та узгоджене подання інформації щодо обраної стратегії із розкриттям її забезпечення всіма необхідними ресурсами в розрізі елементів: виробничого, людського, фінансового, соціального, природного та інтелектуального капіталів. До кожного з них необхідно висвітлити суттєву інформацію шляхом опису відповідних елементів інтегрованої звітності з наведенням системи фінансових та нефінансових показників з визна-

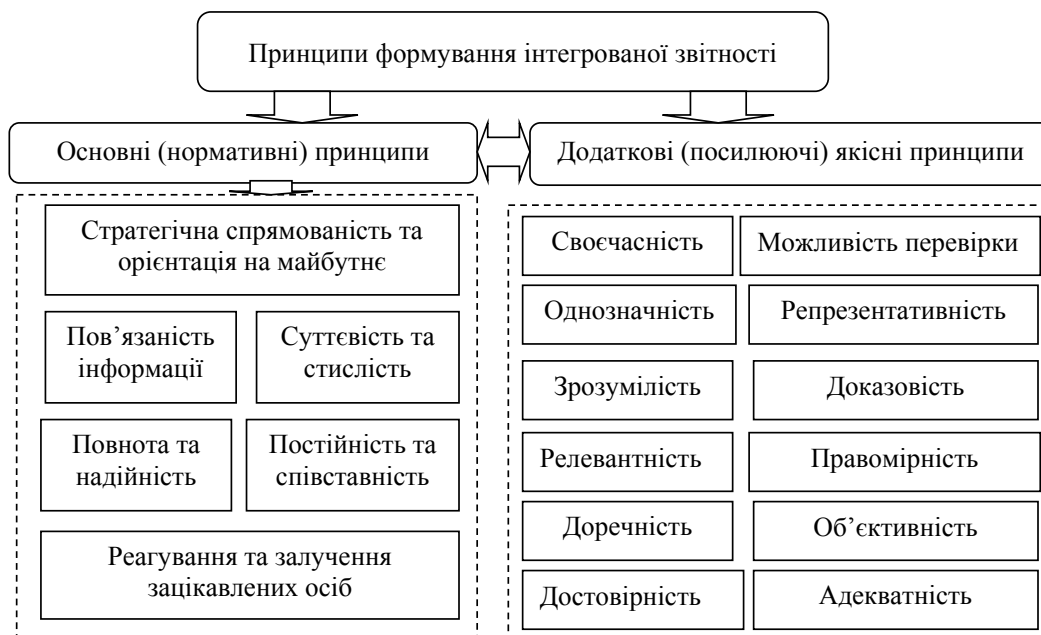

Рис. 2. Принципи формування інтегрованої звітності

Джерело: авторська розробка

ченням їх складу та взаємозв'язків. І якщо з фінансовими показниками ситуація є досить зрозумілою, то формування системи нефінансових – для більшості суб'єктів господарювання є проблематичним через відсутність накопиченого досвіду, неврегульованість нормативно-правового та методичного забезпечення.

Виходячи з сутності видів капіталу визначених в Міжнародному стандарті з інтегрованої звітності та GRI 4.0 [9; 10], суб'єкти, наприклад, можуть використовувати такі показники:

- фінансовий капітал – показники, що відображають наявні фінансові ресурси, а також ті, що надходять від боргового, пайового фінансування, грантів, або створюються в результаті здійснення інвестиційної та операційної діяльності;
- виробничий капітал – показники стану та динаміки основних засобів: обладнання, споруд та інфраструктури (дороги, порти, мости, сміттєпереробні заводи та водоочисні споруди) тощо;
- людський капітал – розподіл за віком, плинність кадрів, гендерний баланс, кількість

Таблиця 1

Інформаційне забезпечення формування показників у розрізі виділених видів капіталу

Основні форми фінансової та нефінансової звітності	Розкриття інформації
Фінансовий капітал	
Звіт про фінансовий стан; Звіт про сукупний дохід; Звіт про рух грошових коштів; Звіт про власний капітал; Примітки до річної фінансової звітності; Капітальні інвестиції, вибуття та амортизацію активів; Податкова декларація з податку на прибуток	Інформація щодо активів, зобов'язань та власного капіталу, доходів і витрат, надходження та видатків грошових коштів, складових власного капіталу та ін.
Виробничий капітал	
Звіт про фінансовий стан; Примітки до річної фінансової звітності; Капітальні інвестиції, вибуття та амортизацію активів; Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію; Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції	Інформація щодо наявності, складу та руху основних засобів, показників про виробництво промислової продукції за видами
Людський капітал	
Звіт з праці; Звіт про умови праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці; Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку; Інформація про зайнятість і працевлаштування громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню; Звіт про зайнятість та працевлаштування інвалідів	Інформація щодо кількості робітників, використання робочого часу штатних працівників, складу фонду оплати праці та інших виплат, стану умов праці, пільг та компенсацій за роботу із шкідливими умовами праці та за особливий характер праці
Інтелектуальний капітал	
Звіт про фінансовий стан; Примітки до річної фінансової звітності; Капітальні інвестиції, вибуття та амортизацію активів	Інформація щодо стану та руху нематеріальних активів
Природний (екологічний) капітал	
Звіт про фінансовий стан; Звіт про сукупний дохід; Примітки до річної фінансової звітності; Звіт про охорону атмосферного повітря; Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі; Поводження з відходами; Податкова декларація з екологічного податку	Інформація щодо результатів екологічної діяльності, викидів шкідливих речовин в атмосферу, водних об'єктів, утворення та утилізації відходів, оцінки витрат на охорону навколишнього природного середовища та ін.
Соціальний капітал	
Звіт про фінансовий стан; Звіт про сукупний дохід; Примітки до річної фінансової звітності; Звіт про травматизм на виробництві; Звіт із праці; Звіт про умови праці, пільги та компенсації; Звіт про заробітну плату за професіями окремих працівників; Звіт про витрати на утримання робочої сили	Інформація щодо складу фонду оплати праці та інших виплат, стану умов праці, пільг та компенсацій за роботу із шкідливими умовами праці та за особливий характер праці та ін.

Джерело: авторська розробка

працівників, що пройшли підвищення кваліфікації, кількість годин навчання та інші показники, що відображають компетенції співробітників, їх здібності, досвід, їх мотивації;

- інтелектуальний капітал – кількість патентів, авторських прав, програмного забезпечення, ліцензій та показники, що відображають «організаційний капітал» (знання, системи, процедури та протоколи);

- природний (екологічний) капітал – споживання природних ресурсів (повітря, воду, землю, корисні копалини і лісу), витрати на екологічну безпеку, екологічні витрати та зобов'язання, інформація про викиди та інші забруднення тощо;

- соціальний капітал – обсяг благодійних внесків, кількість реалізованих соціальних програм, корпоративна соціальна відповідальність, соціальні ліцензії та ін.

Більшість з наведених показників відображаються суб'єктами в різних формах фінансової та статистичної звітності. Співставлення наведених видів капіталу, що формують вартість суб'єкта господарювання, та існуючі форми обов'язкової звітності подано у табл. 1.

Не всі види капіталу можуть бути описані існуючими бухгалтерськими категоріями, а отже не відображаються в фінансовій та статистичній звітності і враховуються лише як позабалансові фактори зростання вартості підприємства. Так, в існуючих формах звітності інформація щодо екологічних, соціальних, інтелектуальних показників діяльності підприємств; виконання екологічних, соціальних зобов'язань перед суспільством міститься лише у складі інших показників звітності або не розкривається взагалі, що ускладнює процес складання інтегрованого звіту.

Враховуючи означені аспекти, вважаємо доцільним розробку та введення суб'єктом додаткових форм управлінської звітності, доповнення існуючих рахунків субрахунками з внесенням відповідних змін в облікову політику підприємства (наприклад, закріпити перелік додаткових нефінансових показників).

Оцінка та контроль є логічно завершальним етапом, що забезпечує стійкий зворотний зв'язок між ходом процесу досягнення цілей і поставленими цілями, дозволяє з'ясувати причини певних відхилень; здійснювати необхідні коригування. При цьому слід систематизувати одержану інформацію у розрізі визначених аспектів з метою впливу на достовірність та корисність прийнятих рішень, виявлення й усунення непогодженостей, протиріч. Проведення постійного моніторингу на попередніх

етапах надасть можливість одержати дані, які можуть бути основою для проведення узагальненої оцінки ефективності складання звітності. Під час оцінки визначають загальну результативність звітності, аналізують її відповідність вимогам стандартів та регламенту, збалансованість та обґрунтованість показників, достовірність наведеної інформації.

Складена звітність підлягає обов'язковому затвердженню уповноваженими особами та оприлюдненню в засобах масової інформації.

Суб'єкт господарювання повинен використовувати інструменти контролю, щоб мінімізувати ризик суттєвих помилок. З цією метою можна розробити управлінський і наглядний плани для інтегрованого звіту, контролюючи якість інформації і процес заповнення звіту. Впровадження та підтримка ефективної системи внутрішнього контролю на всіх етапах складання звітності дозволить підвищити достовірність до звіту, обумовить якість прийнятих рішень. Слабкі сторони в процесі контролю можуть призвести до використання неточної або недостовірної інформації. Особливу увагу при цьому слід приділяти контролю інформації, яка раніше не розкривалася у публічній звітності. Інструментом такого контролю може бути внутрішній аудит. Він проводиться власником залежно від потреб на організаційно-методичній стадії проходження і після її завершення з метою забезпечення контролю відповідності бізнес-процесів встановленим нормам, правилам, стандартам і розробленому регламенту для оптимізації ризиків. Ефективний внутрішній аудит може знизити витрати компанії на зовнішній аудит.

З метою підвищення точності та достовірності інформації, що підлягає розкриттю, слід залучати зовнішніх аудиторів, які допоможуть забезпечити зворотний зв'язок або нададуть необхідні рекомендації. Наявність позитивного аудиторського висновку значно підвищить довіру стейкхолдерів та інших зацікавлених користувачів до інтегрованої звітності. Разом з цим, на сьогодні відсутні стандарти, які враховують особливості проведення аудиту саме цієї звітності, що ускладнює процес її перевірки.

В цілому проведення систематичного та якісного контролю дозволить ідентифікувати існуючі проблеми, своєчасно скорегувати стратегічні цілі, підвищити інформаційну цінність звіту для стейкхолдерів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, прагнення вітчизняних суб'єктів господарювання виходити

на міжнародні ринки буде певною мірою сприяти популяризації та поширенню інтегрованої, залучити нових інвесторів, покращити свої позиції, а також дозволить комплексно розкрити різні аспекти їх діяльності та забезпечити більш широке використання внутрішнього потенціалу. Підготовка звітності за

запропонованою методикою сприятиме уніфікації процесу її складання, вплине на зниження рівня інформаційних ризиків, змістить акцент показників оцінки результатів роботи з короткострокових на довгострокові, підвищить якість та цінність необхідної інформації для прийняття управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атамас П. Й. Інтегрована корпоративна звітність: проблеми впровадження / П. Й. Атамас // Академічний огляд. – 2015. – № 1(42). – С. 78–85.
2. Безверхий К. В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства / К. В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 3(65). – С. 8-14.
3. BDO Україна – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bdo.com.ua/integrirovannaja_otchetnost/
4. Глобальний договір ООН Звіт про результати kpmg.ua – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kpmg.com/UA/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/KPMG_in_Ukraine_Communication_on_Progress_2011_UKR.pdf
5. Індекс прозорості сайтів Українських компаній 2015 – Центр «Розвиток КСВ» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/02/11.02-Transparency-Index-Report.pdf>
6. Как готовить интегрированный отчет: полезные советы и рекомендации экспертов Baker Tilly – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id468>
7. Костирко Р. О. Інтегрована звітність – інструмент соціально відповідального бізнесу / Р. О. Костирко // Часопис економічних реформ. – 2014. – № 1(13). – С. 49–54.
8. Лоханова Н. О. Інтегрована звітність як продукт цілісної обліково-аналітичної системи / Н. О. Лоханова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Випуск 4(47). – С. 50–56.
9. Международный стандарт интегрированной отчетности – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://edu.inesnet.ru/wp-content/uploads/2014/05/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf
10. Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Russian-G4-Part-Two.pdf>
11. Соціально-відповідальний бізнес спільнота – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://svb.org.ua/>
12. INTEGRATED REPORTING: FINANCIAL ANALYSTS' PERCEPTION – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2016/02/Integrated-Reporting-Financial-Analysts-Perception.pdf>